

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 27.

Lördagen den 6 Juli

1872.

Ställningen i Frankrike.

Den provisoriska diktaturen, såsom vi icke tveka att kalla Thiers regering, fortfar allt jemt, utan att någon ännu kan se huru sakerna komma att utveckla sig i detta öfverraskningarnas land. Folket behöfver framför allt ro, och derföre har det så lätt att umbära friheten, att presidenten endast behöfver förnya sin ofta upprepade hotelse att draga sig till baka, för att framtvinga den ena eftergiften efter den andra af den tredskande nationalförsamlingen. Detta tillstånd kan icke fortvara länge, ty om äfven folket vore villigt att i känslan af sin vanmakt ännu någon tid fördraga den civila despotism som efterträdde den militära, så är dock osäkerheten aldeles för stor, då hela den närvarande ordningen hänger på ett enda menniskolif, som redan uppnått den yttersta gränsen för verksam tillvaro, och den lindrigaste åkomma som träffar mr Thiers lätt kan få en dödlig utgång. Det är sanneligen icke underligt att man är betänkt på valet af en efterträdare åt honom, så obehagligt än ett sådant steg må förefalla den 75-årige enväldsherrn, som icke gerna ser att man påminner om hans dödlighet. Han vet att nationalförsamlingen, hvilken, vald under undantagsomständigheter, hittills förgätit att sätta en gräns för sin tillvaro, mer än de flesta af sina föregångare saknar fotfäste i den allmänna meningen, och han kan derföre behandla henne efter behag, brännmärka »de oförbätterliga och

odugliga faktionerna», såsom han gjorde i sitt stora tal för ett par månader sedan, samt öfver hufvud behandla henne med ett förakt, som aldrig en representativ församling hittills fördragit af statens öfverhufvud. Men allt detta går an i Frankrike, som framför allt annat behöfver ordning, och som kanske i botten på mr Thiers genstörtiga och föräldrade statsmannavishet finner en tanke som tilltalar folkets lidelser, tanken på hämd för nederlagen. Det måste vara en djup leda vid omstörtningar som kommer massan af folket att ge sig till tåls med ett så abnormt tillstånd för det närvarande och en så gränslös ovissheit för framtiden.

Vi hafva nyligen sett ett bevis på denna representationens undfallenhet mot statschefen i den öfvervägande majoritet med hvilken Thiers yrkande på en femårig tjenstetid för arméen blef af församlingen bifallen. Den som står utom händelserna såsom vi, kan omöjligen på annat sätt förklara ett beslut som ådrager Frankrike en enorm utgift under den tid då budgeten bäst behöfde förskoning, och som på samma gång svårligen kan undgå att väcka miss tankar i Tyskland och verka till en sammanhållning mellan dess nord- och syd-stater, hvilken det borde vara franska styrelsens intresse att genom sin fredliga hållning så litet som möjligt befrämja. De tyska arméerna innehafva ännu sex af de

franska departementen, deribland det viktiga Rheims-området, der en sådan mängd af jernvägar sammanstötter, och denna ockupation skall enligt fördraget af oktober 1871 fortfara så länge till de 3 återstående milliarderna krigskostnader äro fullt erlagda, hvilket åter enligt bestämmelserna i fredsfördraget skall ske den 1 mars 1874. De försök att under hand lösa sig från denna börda hvilka varit särdeles skrytsamt omtalade af pressen både i Frankrike och annorstädes hafva på det eländigaste misslyckats. Huru dessa milliarder, som ensamma motsvara mer än 20 gånger hela svenska statens skuld, skola sammanbringas, synes icke vara afgjort, men att döma efter den förunderliga lätthet hvarmed Frankrike burit sina öfriga bördor, lär det väl icke möta några utomordentliga svårigheter. Man kan skatta hela den direkta och indirekta förlusten af kriget till omkring 9 milliarder, hvaraf 5 skulle utgå till Tyskland, men af dessa äro redan 2 betalda, liksom en stor del af ersättningarna till kommuner, städer och enskilda. Antagligen kommer resten att upplånas mot statsräntor, så fort sådant låter sig göra, och enligt en nyligen träffad uppgörelse skola ockupationsarméerna, åtminstone delvis, komma att dragas till baka från sina positioner, i den mån säkerhet ställes för det resterande beloppet. Men om det under tiden skulle visa sig att krigsrustningarna fortskridit så att ett fredsbrott kunde väntas från Frankrikes sida, skall Tyska förbundets kansler förmodligen känna föga benägenhet att släppa fredspanten alldeles för händerna, och det skulle ej förundra oss, om han då tyckte mer om att förekomma än förekommas. Det kan således hända att den nuvarande statschefens förkärlek för arméväsendet snarare minskar än ökar Frankrikes politiska trygghet, medan den omätligt stora försvarsbudgeten försenar dess finansiella återupprättelse.

Frankrikes intresse skulle väl, efter allt hvad man utom dess gränser kan döma, vara att icke precis afväpna men för den närmaste framtiden nöja sig med den minsta stående armé, som vore tillräcklig för ordningens upprätthållande, till exempel 200,000 man, hvilka för sådant ändamål bör vara tillfyllestgörande. Vi kunna ej fatta hvarföre Thiers icke ville nöja sig med en kortare tjänstetid, hvarigenom stora

besparingar hade blifvit möjliga, utan att reserven af öfvadt manskap blifvit förminskad, men han känner kanske att hans tid är kort, och han har bråttom att få skriva det väntade segertågets historia.

Att på allvar förutsätta en sådan afsigt är knappast möjligt, så länge icke Frankrike har mäktiga allierade att stödja sig på, och på samma gång mr Thiers liksom för tjugo år sedan Napoleon, förklarade att hans regering är freden, att Frankrike behöfver ro och icke önskar krig, lät han undfalla sig ett ord om att Frankrike har mycket pålitliga vänner och för ingen del står isolerad i Europa. Hvilka dessa vänner äro, derom kunna vi knapt våga en gissning; Österrike har nog att göra hemma; Italien har alla anledningar att underhålla vänskapen med Preussen, såsom vi nyss sett dess regenthus med mycken flit vinnlägga sig om; Ryssland skall icke på lång tid ännu förmå sig att bryta med ett hof, hvars trohet blifvit vid så många kritiska tillfällen ådagalagd, och England kan omöjligen, äfven om det ville aldrig så gerna, sända trupper till fasta landet för att hjälpa Frankrike att återtaga de förlorade provinserna. Det kan hända, ehuru det icke är sannolikt, att händelserna i Levanten skulle kunna ännu en gång sammanföra franska och engelska vapen under samma fanor, men nödvändigheten att försvara Konstantinopel mot rysk eröfringslystnad är också den enda eventualitet som skulle kunna under nu varande omständigheter föranleda England att kasta sig i ett kontinentalkrig. Det är möjligt att frasen om allianserna icke ville säga något annat än att de europeiska folken i allmänhet hysa sympatier för Frankrikes välgång, och att talaren endast på franskt sätt tillät sig en liten oratorisk öfverdrift, för att behaga sin publik. Allt detta är deras ensak som det gäller; men vi, som betrakta saken lugnt och på afstånd, kunna icke hindra oss från att tro att Thiers bättre bevakat Frankrikes sanna intressen, om han hållit arméväsendet inom knappare gränser och låtit det vara sig mera angeläget att säga sina landsmän litet hellosam sanning än att smickra deras fördomar.

Hvad man således skulle kunna förebrå Thiers, är icke att han organiserat armén, hvilket var en nödvändighet för att upprätthålla det inre lugnet, och som med ar-

méns föregående demoralisation i sanning var ett stort verk, men att han organiserat för mycket. En stående krigsmakt är i Frankrike oundgänglig för att stödja regeringen, hvilken denna än må vara, en legitim konung, en folkvald kejsare eller presidenten i en republik. En engelsk författare har sagt att den franska arméns naturliga åliggande, såsom det uppfattas af de maktegande, är att hålla dem kvar på deras plats och att slåss med hvar och en som försöker drifva dem derifrån: den kan icke hafva någon egen mening, ty då skulle den icke längre vara trogen. Detta är bittert, men det kan icke vara på annat sätt, och ingen regering kan existera i Frankrike, som icke har armén att stödja sig på. Om en ny revolution skulle gifva armén en annan herre än Thiers, är det alldeles gifvet att denna skulle i sin ordning liksom sin föregångare förklara armén för lagens och ordningens, det vill säga sitt eget stöd. Det är emellertid en stor lycka för Frankrike att armén icke från Spanien lärt sig konsten att göra revolutioner på egen hand; ett regemente har under vissa omständigheter någonsin revolterat, men det skulle vara något oerhördt i Frankrike att se hären delad mellan två kronpretendenter. Det synes såsom om den väpnade styrkan hade en instinkt att sluta sig till den politiskt mäktigaste, och så länge regeringen är hofsam såsom nu, är det ingen fara för någon insurrektion å arméns sida, ja, man kan knapt tvifla att om ett uppror nu egderum, armén skulle finnas beredvillig att qväfva det.

Från denna sida hotar således ingen fara, så länge icke det social-demokratiska partiet kommit till makten; man skulle då kunna tänka sig att regeringen med flit desorganiserade armén, för att lemna den socialistiska propagandan ett friare spelrum. Farligare är hvad som kallas den svarta armén, och kanske mest för den som likt Thiers har den på sin sida. I fråga om de romerska angelägenheterna har emellertid statschefen försigtigt lagt band på sina böjelser, och låtit biskoparnes petition om en diplomatisk mellankomst till påfvens fördel falla. I sjelfva verket kan ingen sådan intervention medföra någon verkan, om den icke är stödd på en väpnad styrka, och Thiers vet nog att han icke länge skulle hafva något värde öfver sinnena,

om han uppmanade fransmännen att vända sina vapen mot Italien, och att endast bruka hotelser är tidpunkten mindre passande än någonsin. Regeringen förklarade derföre med mycket skäl, att en debatt öfver romerska frågan skulle vara ofäglig och förödningande, hvarpå erkebiskopen Dûpanloup visligen tog förslaget till baka. Ser man närmare på saken, torde den romerska interventionen hafva sedan långa tider varit mindre en religiös än en diplomatisk fråga, och de fåtaliga rätttrogna katolikerna skulle hafva haft nog stor svårighet att inverka på regering och representation för upprätthållandet af påfvens världsliga makt, om det icke af gammalt hade ansetts såsom en hederssak för Frankrike att genom en besättning i Rom visa världen sin diplomatiska myndighet. Huru det denna gång går med St Petri efterträdare, är bäst att lemna osagdt, men visst är att det icke är första gången som fientliga trupper bevaka portarna till Vatikanen, och att det mången gång sett vida värre ut än nu. Påfvar hafva nödgats att fly eller gå i fångelse, och ändå har den romerska kyrkan hållit sitt hufvud uppe. Men tiderna äro onekligen svårare än förr för rättrogheten, sedan mellan dess anhängare och rationalismen, uppsprungit ett tredje parti, som förklarar det vara sin afsigt att ur världen utrota allt hvad religion heter. Det är icke första gången som man förklarar krig emot Gud och samhället. Man såg allt det samma 1792, då franska nationalförsamlingen förmögen dekreterade hans afsättning; men i tidernas längd blefvo dessa män skjutna eller guillotinerade, och en ny styrelse återinsatte de himmelska makterna på tronen. Så skall det förmodligen gå ännu en gång och kanske en varmare religiös stämning än någonsin låta förmäma sig så väl i Frankrike som i den öfriga världen.

Svårigen blir dock en sådan religiös hänförelse den gamla rätttrogna katolicismens; det är både upplösande och förenande krafter i rörelse, som torde införa det religiösa lifvet i en annan strömsättning. De upplösande äro den nya katolska dogmen och ensidigheterna inom den protestantiska pietismen: hvarken ofelbarhetsläran eller de högkyrkliga lutherska andebesvärjelserna hafva gagnat kyrkans sak i tänkande människors ögon. De nya sammanhållande

krafterna äro deremot sansade katolikens och protestanters gemensamma afsky för en sekt, som tagit till sitt program att förvisa allt heligt och vördnadsvärdt från jorden. Väl hafva ateisterna i Frankrike hittills haft den försigtigheten att lemna protestantismen i fred och vända sina angrepp ensamt eller företrädesvis mot katolikerna, hvilket också förskaffat dem icke så få protestantiska sympatier af dem som hoppats någon nytta för trosfriheten af den nya rörelsen. Men denna fördragsamhet är endast en mask, som skall afkastas, så snart partiet känner sig starkt nog att öppna sitt fälttåg mot allt hvad religion heter. De röde hafva nu en gång för alla förklarat sig vilja göra slut på kyrkan, i hvilken form och bygd på hvilka dogmer som helst: äktenskapet, faderskapet och bönen skola förbjudas af lagen såsom stridande mot människans värdighet.

Då gäller det en stark sammanslutning mellan alla dem som tro på ett gudomligt väsende och vilja behålla en försyn i världen, utan afseende derpå om de tro på transsubstantiationen eller på de i Augsburgiska bekännelsen fastställda dogmerna, eller på en gudomlig och kärleksrik verldshöfverstyrelse utan både katolska och protestantiska dogmer. Det kan vara möjligt att denna vänskap mellan de båda kristna hufvudkyrkorna, som den tänkande delen af mänskligheten så länge och ifrigt efterlängtat, blir ett ofrivilligt verk af ultramontanismen, och att det hederliga fritänkandet, som af båda partierna varit lika hatadt och utsatt för samma fiendtlighet, kan komma till heders och mot all förväntan befinnas vara en värdefull bundsförvandt mot gudsförnekelsen åt dem båda. Om sådana händelser veta vi emellertid för det närvarande mindre än intet, men troligt är att Frankrikes politiska framtid kommer att i ingen ringa mån bero af det sätt hvarpå de religiösa förhållandena ställa sig. Blott en sådan trängsinnad romersk-katolsk reaktion som följde på det första franska kejsardömets undergång torde icke mera vara att befara.

Hvad som icke kan undgå att oro Frankrikes vänner är den ringa vikt massan af nationen fäster vid hufvudsakerna och den stora betydelse den i all ting gifver åt formen. Deras djupaste tänkare hafva uttalat nödvändigheten af genomgående reformer

i seder, i tänkesätt, i uppfostran. De hafva sagt öppet ut, att orsaken hvarföre deras arméer ledo de oupphörliga nederlagen icke var brist på tapperhet utan fåfänga, lätt-sinne, okunnighet, brist på disciplin, otåligheten vid all regel, upprorsanden, som drifver till opposition mot polisbetjenten och skolmästaren lika väl som mot statschefen. Ypperliga böcker och revyartiklar hafva blifvit skrifna, lysande föredrag hafva blifvit hållna, öfver dessa ämnen, som väckt ett ögonblicks bifall, kanske beundran, för att genast derpå falla i förgätenhet. Dessa författare och talare hafva sagt sina landsmän den sanningen, som det icke behöfs mycken politisk erfarenhet för att inse, nemligen att Frankrike kan existera — och existera lika väl — med nästan hvilket styrelsesätt som helst, en konstitutionel monarki eller en moderat republik, eller till och med en upplöst militärdiktatur, endast folket lär sig begripa att hvilken regering det gifver sig, har den rätt till samma hörsamhet, och att laglydnaden är lika mycket i de styrdes intresse som i de styrandes. Men hvad betyder för den stora hopen inre reformer, bättre sociala vanor, fullkomligare undervisning i jämförelse med republikens bestånd eller undergång — lika godt hvilken republik, endast den bär namnet — och i detta afseende åtminstone kan det väl sägas att Versailles-församlingen representerar Frankrike.

Detta låter som en paradox, då hvar och en vet att församlingens majoritet är monarkiskt sinnad, men icke desto mindre är det en sanning att det är denna öfvervägande monarkism hos folkets representanter som hittills hållit republiken uppe, det vill säga hindrat henne att störta genom sina partier. Högern tillsatte Thiers för det att han skulle bereda väg för den nya monarkien, men en gång kommen till makten slöt sig denne till venstern och kallade sina första vänner, till deras outplånliga förargelse, oförbätterliga och vanmäktiga partigångare. I konstitutionella länder kan man tala om partier i fullt hederlig mening — det besegrade partiet älskar fäderneslandet, lyder lagen och väntar, såsom goda medborgare egnar, att de segrande i sin ordning skola falla, men konspirerar icke och ger icke ett misstroendevotum, som kunde vara direkt skadligt för samhället. I Frankrike är det helt an-

nat, och partiet vill der icke säga något annat än menniskor som vilja störta de maktegande, för att på hvad sätt som helst sätta sig sjelfva i deras ställe. Republikanerna, utan afseende på meningsskiljaktigheter, hafva upphört att utgöra ett parti, emedan de för ögonblicket sitta vid makten, och namnet är nu endast användbart på legitimister, orleanister och Napoleons anhängare, under det att Thiers och venstern vilja gå och gälla för att uttrycka Frankrikes mening. Så hafva alla de som hafva makten gått till väga, och kommunen talade i sin tid om landets lagliga regering endast under namn af Versailles-partiet, liksom om detta ord var en vanfrejd och en förolämpning mot dem om hvilka det användes.

Thiers har nu en gång för alla, såsom det synes, tagit sitt parti att hålla monarkisterna på afstånd, och de skulle å sin sida gerna visa honom samma välvilja, i fall de endast kunde. Historien om den sista deputationen bevisar detta tydligare än all ting annat. Men att aflägsna någon från makten fordras till och med i Frankrike en representantmajoritet, och en sådan sak, i betydelsen af en samlad och konsekvent öfvertygelse, har det icke funnits i församlingen sedan den dag då hon i Bordeaux grep sig an med en viss nervös kraftansträngning och af fruktan för den röda republiken satte Thiers i spetsen för den verkställande makten. Ögonblicket derefter började partierna att operera hvar och ett i sitt eget intresse och för att utestänga alla de öfriga. Monarkisterna hade klena utsigter och begagnade dem ännu sämre, republikanerna deremot bortlade för en tid sitt hat och sina antipatier, för att enigt sluta sig till samman och utestänga monarkien. Ehuru de utgöra minoritet i kammaren, hafva de en stor fördel i denna målets gemensamhet, då monarkisterna hvar för sig naturligtvis icke hafva något sådant sammanhang utan hvarje fraktion sträfvar att för egen del komma till makten med uteslutande af de båda öfriga. De hjälpa derföre till att upprätthålla republiken, hvilken de alla i nästan lika grad afsky, endast för att hindra en monarkisk restauration till fördel för någon annan än sig sjelfva.

Så länge republikanerna inom församlingen äro i minoriteten, står republiken upp-

rätt, emedan de många och skarpt skilda fraktionerna bland dem icke finna det förenligt med sitt intresse att drifva på antagandet af en bestämd statsform. De vänta på att församlingen genom nya val skall få en förändrad sammansättning, och venstern har derföre gjort förtviflade ansträngningar för att tillvägabrinda en upplösning. Det är intet tvifvel att majoriteten derigenom skulle bli annan, ty socialismen är i starkt tilltagande i nästan alla de stora städerna, och i södra Frankrike äfven på landsbygden. Men hvad som icke går på en gång går småningom, och innan de fem åren gått till ända, som äro den oviktorliga gränsen för den närvarande kammarens mandat, skall venstern genom partiella omval hafva vunnit en ganska betydande förstärkning. Vi sågo här om dagen huru af sex sådana val, som samtidigt förrättades, blott ett utföll till fördel för imperialisterna, alla öfriga för de radikale.

När omsättningen hunnit sålunda fortskrida tillräckligt långt, skall republiken blifva definitivt utropad, en, oförgånglig och odelbar, såsom så många gånger förut, och utan tvifvel med alldeles samma påföljd. De ordningsälskande provinsinvånarne skola påskynda denna period, sedan de nu en tid sett att republiken kan bestå, åtminstone till namnet, utan att vända upp och ner på samhället, och de skola föreställa sig, hvad som i teorien äfven är fullkomligt riktigt, att republikanerna för tillfället representera samhällslugnet. Men när det blir fråga om att närmare bestämma republikens form, då skola alla de förstörande krafterna lätt komma i rörelse, då blir det de olika fraktionerna af republikaner som skola börja kalla hvarandra »partier» och sönderslita hvarandra. Då slår hämdens timme för kommunens män, ty man må icke föreställa sig att hela detta anhang blifvit utskedd till Nya Kaledonien; då skola alla samhällsfrestare få utrymme för sina farliga experiment. Konsten blir att använda alla dessa bångstyriga krafter, hvilka hvar för sig vilja armbåga sig fram till något slags envælde, att befästa samhällsordningen och betrygga det nya statsskicket. Det är möjligt att den nu lefvande generationen lärt af lidandet just dessa dygder som kallas republikanska, upplysning, sann broderlighet och själförnekelse, att Gambetta icke har någon personlig äre-

girighet, utan, en ny Aristides, går i frivillig landsflykt för att icke bringa friheten i fara. Allt detta är möjligt men icke sannolikt: det har aldrig skett förut. Sannolikare är att den gamla vägen beträdes, de röda taga makten, de sociala frågorna dyka upp, maktlystna demagoger öfverbjuda hvarandra i vilda planer, och reaktionen är färdig. Hela den ordningsälskande befolkningen ser sig om efter en frälsare, och diktaturen framgår ännu en gång ur den röda republiken.

I hvilken form denna kommer, och huru länge ett rent envælde kan bära sig, vore fåfängt att nu söka förutsäga: att en sådan jernhård despotism som Napoleons icke kan länge ega bestånd, torde vara själfklart, och då kan turen komma till en konstitutionel monarki. Men det fordras icke särdeles framtidsblick för att tvifla om möjligheten af en monarkisk restauration i detta ögonblick, innan ännu republiken blifvit på allvar försökt. Vi tro också icke att någon af de tre nu varande monarkiska kandidaterna gör sig särdeles förhoppningar, och ett konungadöme under någon främmande dynasti, t. ex. en Coburgsk prins, eller under en infödd fransman, en Thiers, Gambetta eller Mac Mahon, är en fullkomlig orimlighet. Grefven af Chambord har den fördelen att representera en grundsats, och det hade kanske varit en möjlighet för hans anhängare att få honom med en svag majoritet utropad i Bordeaux, om han varit aldrig så litet känd, tagit någon del i Frankrikes öden, uppsatt några regementen under kriget, eller skänkt några tiotal millioner för att förkorta den tyska ockupationen; men han har gjort intet af allt detta, och de som veta något om honom betrakta honom helt enkelt som en fornlemning. De orleanska prinsarne hafva den stora fördelen framför honom att vara kända såsom raska och dugliga soldater och sjömän, eller såsom begåfvade författare, som tänkt öfver samhällsangelägenheter och äro den nyare tidens män. Men så länge en representant af den äldre grenen lefver, har den orleanska familjen inga andra anspråk än dem som härflyta från nationens fria val. Ludvig Filip nöjde sig med att regera på detta vilkor, och hans son kan icke uppställa några andra fordringar, så vida han icke vill till fördel för familjens öfverhufvud afsäga sig sina anspråk på tronen

och offentligt förklara att han icke vill mottaga kronan så länge hertigen af Chambord lefver, men han har icke gjort något steg i sådan riktning, och det är klart att hans farbröder måste på det allvarligaste derifrån afhålla honom. Grefven af Paris befinner sig derföre i en svår ställning; han måste antingen göra sig till direkt arftagare af det hatade bourbonska namnet eller liksom Napoleon underkasta sig den allmänna valrättens afgörande, hvilket är förnekandet af legitimiteten.

Vi hafva bland de tre pretendenterna gömt kejsar Napoleon till sist. Han synes väl icke för ögonblicket hafva stora utsikter, och vi hafva nyss läst i svenska tidningar, att han skall hafva så godt som frånträdt sina anspråk till fördel för den öfriga monarkismen. Vi vilja icke säga att detta är en krigslist, ehuru ett sådant antagande icke behöfde sakna skäl för sig, men vi älska ej att se somliga personer uteslutande i svart, och det har man både i Frankrike och här gjort med Louis Napoleon. Hans blotta namn väcker afsky för det närvarande, och det kan icke nekas att hans specimen såsom grundläggare af en dynasti var något underhaltigt, men fransmännen, i sitt naiva förakt för erfarenheten, hafva också inga mellangrader mellan räddare och förrädare, och de äro allt för mycket fallna att förgäta ett anspråk på tacksamhet som de själf nästan till öfverdrift erkänt, nemligen det oerhörda materiella välstånd till hvilket landet höjt sig under Napoleons regering, och hvilket icke de lika oerhörda olyckorna vid och efter hans fall förmått att utömma. Men Napoleon har ännu en annan fördel, som icke är att förakta: han har skapat *le suffrage universel*, är således i ännu högre grad än den orleanska familjen en lefvande protest mot allt slags legitimitet, och en äkta representant af den genuina folkviljan. Ingen vet hvad som kan hända, ty Frankrike är ju de oförutsedda händelsernas land, och det kan vara möjligt att hvad som aldrig lyckades Napoleon under maktens dagar, lyckas honom efter hans fall, väl måhända icke att grundlägga en dynasti men att öfver sin sons personlighet kasta ett skimmer, som i förening med ynglingens egen politiska nullitet kan leda fransmännens val på honom, när de känna sig i behof af en konstitutionel regent. Sådant

är åtminstone ingen omöjlighet enligt framstående engelska publicisters mening, hvilka gjort sig kända för politiskt omdöme och haft tillfälle att på nära håll följa händelserna i Frankrike.

Vi äro så litet som möjligt beundrare af Thiers. Hans omåttliga fåfänga är lika frånstötande som hans halsstarrighet, och vi tro att båda spelat honom några stygga streck, som förr eller senare komma Frankrike till skada. Men han har å andra sidan några framstående förtjenster, som skola

öfverleva honom. Han har genom en klok hushållning, som må vara Pouyer-Quertier's verk mer än hans, men som i alla händelser måste i ett betydligt mått godtskrivas honom, lättat tungan af sista olyckorna; han har genomdrifvit afsättandet af de 200 millionernas amorteringsfond, hvarigenom han befästat Frankrikes kredit, och först och sist har han upprätthållit samhällsordningen under en tid då intet annat namn skulle hafva varit tillräckligt att förena inhemskt och utländskt förtroende.

Litteratur.

Slutliqvid med Sveriges lag. I fyra böcker uppgjord af *Nils Nilsson*, arbetskarl. Andra Boken. Reformlära. (Författad 1862, öfversedd 1872). Carlskrona, Bolagstryckeriet 1872.

Det är icke fullt ett år sedan vi hade nöjet att anmäla första delen af detta arbete, som sysselsatte sig med en »revision af lagens yttersta grunder». Vi sökte följa författarens tankegång noggrant i spåren, sorgfälligt undvikande hvarje missförstånd eller öfverdrift; vi bemödade oss att reda hans tanke, der den icke syntes oss ega nöjaktig tydlighet, och långt ifrån att lägga honom till last någon afsigt att på ett våldsamt sätt omstörta samhället, höllo vi honom all räkning för hans beskedlighet att vilja låta hela reformen gå på öfvertygelsens väg, och särskildt därför att hans revision icke gälde religionen: han uttryckte sig allt igenom med största aktning, för att icke säga välvilja, mot »vår Herre».

Vi skola gå alldeles på enahanda sätt till väga med detta häfte. Man diskuterar icke med skriftställare af detta slag, ty de hafva sitt politiska system en gång för alla färdigt och afslutadt; allra minst skulle det väl löna mödan för någon af öfverklassen, till hvilken vi frukta att vi måste räknas, att försöka några inkast mot en i alla dess detaljer utarbetad samhällslära. Deremot torde det icke vara utan allt intresse för våra läsare af öfverklassen att lära känna det statsskick som är bestämdt att efterträda det utdömda rättsskicket, och hvad oss sjelfva angår, hafva vi icke kunnat finna att samhällsutopierna förtjena mindre

intresse än andra fantasiskapelser. Det är sant att hr Nils Nilssons framtidsstafa är mycket tarflig i jämförelse med den som upprullas i »Ett kommande släkte» — den ena författaren draperar sina figurer i buldan, den andra i purpursammet — men det fins något hos båda att taga vara på, ty om icke utopien uppenbarar framtiden, ställer den åtskilligt af det närvarande i ett bjert ljus, hvori det väl lönar mödan att närmare betrakta det.

Grundtanken i »arbetskarlens» första bok var att den formella rätten, detta af de maktegande till sin egen fördel hopspunna system, nu spelt ut sin rol, och att statslivets grundvalar hädanefter måste omläggas, icke på frihetens välde, som är en *chimère*, utan på det rena förnuftet, som i sjelfva verket är frihetens motsats. Huru författaren förmedlar denna förnuftets absolutism med ett slags sjelfstyrelse, skola vi snart få se: vi skola noga följa hans tankegång och så vidt möjligt är begagna hans egna uttryck.

Samhällets inrättning var i början mycket enkel; — för att uppnå dess ändamål begagnades de medel som lägo närmast till hands; men i den mån »rättens följder» utvecklade sig, måste samhällsmaskineriet invecklas, för att öfverklassen skulle kunna derigenom betrygga rättens bestånd. Den första reform som nu erfordras är att omrikta statsmekanismen, så allt den arbetar till fördel för alla och icke blott för en fåtalig öfverklass; men äfven sedan våldets och listens tillsatser blifvit afskilda från det äkta verket, kommer reformrörelsen att fortgå, ty samhället är perfektibelt.

för att tala med Leibnitz, dock, såsom det synes, inom de af hr Nilsson en gång för alla utstakade gränserna.

Genast i sjelfva utgångspunkten skiljer sig vår arbetskarl från de öfriga samhällsförbättrarne deri att han erkänner kunskapens sjelfskrifvenhet att organisera framför massornas råa instinkter. Reformens mål är icke frihet, men detta ord har blifvit en lösen för alla dem som under samhällenas närvarande tillstånd ropa på reformer, emedan de icke mäktat gå till botten med frågan». Det är sant att med borttagandet af hvarje förmån för öfverklassen aflyftes äfven en del af den börda som hvilat på underklassens skuldror, och denna blir i en viss bemärkelse friare, men friheten är icke reformens yttersta mål, ty ordningens lag är nödvändig för allas väl, och individernas sjelfrådighet blir efter det nya systemet på ett märkligt sätt afkortad. »Den som begär frihet för frihetens egen skull, han begifve sig till urskogarne; jag fruktar dock att han kommer att längta till baka till samhällstvänet». Icke underligt: i urskogarne kan det hända honom det missödet att svälta ihjel; i hr Nils Nilssons samhälle är han försäkrad om »bröd till döddagar».

När den stora massans instinkter från sägas all direkt andel i lagstiftningsarbetet, är det klart att reformverket blir en yrkes sak, som behöfver att särskildt inläras från ungdomen. »Att samhällsstyrelse är en befattning, som behöfver särskilda insigter, derom fins knapt en aning hos grundläggarna: konungen ärfver sin tjänst utan afseende på skicklighet i statsmannayrket, och folkrepresentanterna väljas bland »skräddare och skomakare samt folk med åtskillig kunskap, utom den som fordras att styra samhällen». Öfverklassen vill så ha det; han fruktar att statsstyrelsen kommer i händerna på den verkliga insigten, ty hans intresse är att de särskilda representantklasserna skola slita sönder hvarandra, på det att ingen egentlig reform skall komma till stånd. Lagar och författningar skrivas i tusental, fulla af oförnuft och dikterade endast af den historiska traditionen. Det skall finnas omkring 15,000 lagar och författningar i gällande kraft, men »det egentligen samhällsnödiga, huru hvarje individ skall få till en början sina lekamliga och vidare sina rätta andliga behof tillfreds-

ställda», derom nämner denna lagcodex så godt som ingen ting, utan innehåller i stället allehanda andra saker, äfven de onödige bagateller.

Reformer göras icke på en gång, ehuru de under vissa omständigheter utan våda kunna vara radikala: bäst är den successiva samhällsförbättringen, som alltid knyter sig vid en närmast föregående. »Ett löjligare reformsförsök än i Frankrike kan man knappast tänka sig. Idén att göra staten till industriens förläggare och bedrifvare var naturligtvis riktig», men den blef i utförandet alldeles förfuskad, ty de nya maktegarne stodo alldeles handfallna, talarnes och pratmakarnes stora skara började att tjusa de stora massorna, och så greps makten med fräck hand af sådana som icke kunde något annat än prata. Man fortfor att parlamentera och stifta lagar, alldeles som förut, rätten kvarstod orubbad i sin grund, och kärleken, som är det nya samhällets princip, förblef utestängd såsom förut. »Ty ehuru kristna läran så länge predikats, är dess verkliga mening så litet fattad, att vårt moderna samhälle ännu kan sägas i allt väsentligt stå på gammal hednisk grund». Förr än det forna rättstvånget utplånas och kristendomen fått genomtränga hela lagstiftningen, kan denna icke »visa verlden hela sin storartade betydelse».

Den nya samhällsinrättningen är oändligt enkel; man behöfver endast göra kommunen — eller distriktet, såsom det kallas af vår arbetskarl — till statsenhet i stället för »riket», som är en skapelse af erföraren. En regering från en hufvudstad öfver ett stort rike är naturligtvis en omöjlighet, »så vidt med regering skall förstås att väl sörja för individernas alla kroppsliga och andliga behof», ty dertill erfordras att regenten skall personligt känna hvar och en af sina undersåtar och kunna någorlunda bedöma hvad de behöfva och hvad de duga till. Distriktet bör ej innehålla mer än 5,000 personer; vid reformens början utgår man från socknen, som i allmänhet har något mindre. Stad som har större folkmängd indelas i kretsar med egna namn och fullt sjelfständiga för öfrigt. All skilnad mellan stad och land i politiskt hänseende kommer att helt och hållet upphöra.

Sedan samhällsidén genom denna desintegration blifvit återförd till hvad den var

före »eröfringen», måste integrationsverket åter begynna, ehuru på frivillighetens grundval, och kretsarne sammanknytas till allt större och större enheter, på hvilket sätt det låter sig göra att väl regera, om det så vore hela världen. Det är också derhän det skall gå, om också till en början »staten» inskränkes till Europa.

Den nästa enheten öfver distriktet är häradet, hvartill äfven räknas stad med motsvarande folkmängd. Den tredje samhällsenheten kallas »landet», motsvarande det gamla landskapet, ty länsnamnet kastas öfver bord, emedan det »obehagligt påminner om öfverklassens gamla afskyvärda feodalväsen». Stad med mycket stor folkmängd kan, indelad i sina härader och distrikt, motsvara landskapet. Den fjärde enheten blir »riket», som också borde hafva någon norm för sin folkmängd, ehuru sådant är svårt i anseende dertill att detta distrikt ännu icke blifvit befriadt från eröfringspolitiken. Vi erinra oss att *Comte* och filosoferna af den positivistiska skolan antaga 3 å 4 millioner såsom det högsta antal inbyggare ett sjelfständigt politiskt samhälle bör ega; kanske kunde man till en början stanna vid denna siffra, hvarigenom Sverige finge förblifva en riksenhet, hvilket åter onekligen hade sina fördelar, efter som författaren tillåter att »konungen och hans ministrar» få tills vidare kvarstå, äfven sedan distriktsregeringen blifvit organiserad. Femte politiska enheten blir, såsom nyss sagdt, staten, hvarigenom kriget, åtminstone mellan civiliserade samhällen, blifva omöjliga. Med halfbarbarer kan det ännu komma i fråga att slåss, men sådana krig kunna i anledning af de stora statsenheternas höga materiella utveckling icke blifva långvariga.

Kretsen är suverän i allt som rörer individerna, men om distriktsstyrelsen anses hafva öfverskridit sin befogenhet, skall hvar och en derom hafva talan öppen inför närmast högre samhällsenhet. Likaså kan det närmast högre distriktet förklara en samhällsangelägenhet, som rör flere lägre distrikt och är egnad att bättre skötas i stort, för härads sak, landssak eller rikssak, slutligen och eventuelt äfven för statssak, och då upphör det lägre samhällets rätt att dermed befatta sig. Sedan rätten upphört mellan de enskilde, kvarstår den dock mellan samhällskretsarne, så att om ett

distrikt, härader, land eller rike uppför sig så oefterrättligt att skada för det helas ordning deraf kan följa, mister det för en lämplig tid sin sjelfstyrelse och förvaltas under tiden utaf en af det öfverordnade distriktet ditsänd regeringskommissarie. Man finner häraf att vår arbetskarl är väl hemmastadd i den moderna tyska statsrätten och dess förbundsexsekution.

Lika enkel som hans distriktsindelning är hans regeringsform. Ett samhälle kan icke sjelft handhafva sina angelägenheter, icke ens in pleno sammankomma; folkbeslut och plebiscit äro ingen ting annat än retoriska figurer, ty folket ledes i grund af uppviolare. Men äfven om en samfärd folkvilja kunde utan en sådan ledning uttala sig, vore den oräddlig att släppa lös, ty det är under närvarande endast en högst ringa del af massorna som har något förnuft och hvars röst sålunda eger något värde. Regeringsväsendet fortgår derför med ett slags naturnödvändighet, såsom regenterna uttrycka sig med Guds nåde — »en fras innehållande mera sanning än man i allmänhet tror».

Regeringsmakten sönderfaller i två delar, styrelse och förvaltning, hvilka fordra helt och hållet olika egenskaper: den förra insigt i samhällets och människornas natur, kunskap i historien och en mängd andra saker, som behövas för lagstifningen, samt förmåga af djup och klar tanke, den senare hufvudsakligen raskhet, drift, beslutsamhet och affärsvana, det vill säga hvad man i allmänhet begär af en god förvaltare. Styrelsen kan och bör utöfas kollektialt, men förvaltningen måste vara beroende af en enda: »hvarhelst historien uppvisar en kraftfull förvaltning har en enda stått i spetsen derför, eller åtminstone fått andra lika berättigades uttryckliga eller tysta bifall att ensam regera».

Sedan den parlamentariska styrelseformens oduglighet blifvit allmänt erkänd, såsom endast ledande till okunniga och oredliga men talföra äfventyrarens herravälde öfver massorna, måste styrelsen grundas på specialkännedom i samhällsläran, hvilken skall grundläggas redan i den tidigaste uppfostran. Kretsen skall till en ständig styrelsemyndighet bland sådana personer utse tre, som skola besörja alla förslag till lagar och författningar, öfver hvilka en särskild utsedd nämnd skall rösta med ja eller

nej, utan all diskussion. Den har således endast *veto*, för den händelse att beredningen »misstagit sig eller i förslaget gått längre än det allmänna förståndet orkar följa med». All öfverläggning är omsorgsfullt utesluten; den ständiga myndigheten må, om den så tycker, inhemta sakkuniges tankar, men »ett narrverk utan like är att styra samhällen genom arméer af talare; det är icke de många människornas ord utan de förständiges ord som ega värde». Alla kretsarnes beredningar utgöra till samman häradets representation eller nämnd, som utser häradets beredning; samtliga häradernas beredningar »utgöra landsnämnden, som utväljer landsberedningen, och alla landsberedningarne till samman utgöra riksnämnden, eller, såsom den nu illa kallas, riksdagen, hvilken på samma sätt väljer riksberedning och röstar öfver dess förslag, hvarje distriktsberedning utgörande allenast tre personer men en stående myndighet», nemligen för ett år i sänder. Hvarje högre och lägre distrikt tillsätter på samma sätt sin »höfding», som är enrådande inom sin verksamhetssfer, hvilken afser endast förvaltningen. Han utnämner äfven sina biträden, men blott inom sitt eget distrikt, och eger ingen makt öfver de underordnade kretsarnes embetsmän. Konungen och ministrarne qvarstå endast tills vidare; men sedermera, då underdistrikten en gång blifvit reglerade, »kommer af sig sjelf snart den tid, då i stället för honom den allmänna meningen, och kanske äfven hans egen, framtvingar en årligen omvald rikshöfding, som icke behöfver ministrar eller statsråd, emedan han sjelf skall förstå sakerna, äfven deri att han icke föraktar goda råd, änskönt de honom icke påtvingas».

Bland alla dessa höfdingar är kretshöfdigen utan tvifvel den viktigaste, ty alla de högre verka hufvudsakligen såsom kassationsmyndigheter och i några fall såsom affärsdisponenter, men han skall personligt leda hela yrkesdriften inom distriktet, reglera allt arbete, samt dertill »i första hand sörja för individernas både dagliga bröd och andliga behof». Han är dertill ensam domare, men sedan »rätten» bortfallit, blir lagskipningen mycket enkel, straffen försvinna liksom lagarne, juridiken bortfaller af sig sjelf, och det sunda förnuftet återtager sitt värde. Hvarje individ mottager vid födseln ett »lefnadsbetyg», hvilket han

ständigt skall föra med sig såsom sin legitimation, och hvilket kan anses såsom en motbok till det konto han eger i distriktets matrikel. Hvarje öfverträdelse af samhällslagen införes i hans debet, men kort och koncist; ransakningar och protokoll tjena till intet, när brottet i alla händelser icke har någon juridisk påföljd; »genom sina krig mördar öfverklassen sina bröder millionvis och vårdar sig knapt att gräfvat dem, än mindre skriva om dem. Hvarför då en så ängslig sorgfällighet i upptäckten och beskrifningen af alla omständigheter vid enskildt mord?» Endast om debetsidan skulle bli allt för full, och personen i fråga befines farlig för den allmänna ordningen, kan han tagas i förvar för att å nyo börja sin uppfostran, men dertill fördras kretsnämndens bifall. Erhålles ej detta, får han fortfarande gå lös, »men han må förses med något kännetecken, som visar att han är ofri, på det alla kunna vakta sig för mera samfärdsel med honom än nödigt är».

Så enkel blir lagskipningen, och det vore en kien höfding som icke kan gå i land dermed: — värst blir kanske att få det der märket riktigt fästadt på notoriska lagsbrytare. Men det pröfvande blir den ekonomiska förvaltningen, hvilken blir temligen omfattande, sedan kretsen, i egenskap af representant för det allmänna, blifvit till en början »enda rätta egaren till all jord inom dess gränser», och efter hand, i den mån det sunda förnuftet tager ut sin rätt, äfven innehafvare af all den lösa egendomen, hvilken endast är att anse såsom en exponent af jordens afkastning. Öfvergången från den enskilda egendomen, hvilken öfverklassen i tidernas längd orättfärdigt tillagnat sig ensam, med uteslutande af underklassen, är mycket lätt och behöfver icke medföra ens några personliga obehag, endast att arfsrätten upphäfves. Kretsen blifver således rik och i stånd att skaffa arbete åt alla. »I hvarje fall blifver individens risk ingen»: han vet att han har sin försörjning af kretsen, och kan ostörd af ekonomiska bekymmer egna sin tid åt sådana arbeten af hvilka både han sjelf och kretsen skola skörda ära. Arbetet regleras af kretshöfdigen, som i samråd med skolläraryne och andra myndigheter bestämmer hvars och ens lefnadsyrke, företrädesvis med afsende på tillverkningar för kretsens

eget behof, men äfven för utbyte med andra kretsar, när produktionen befinnes öfverstiga förbrukningen. Arbetet blir således i grunden en embetsförrättning, hvilken hvarje individ utgör med vissa timmar om dagen såsom vederlag för sitt underhåll, men det öfriga kan han använda för egen räkning, och det synes vara meningen att han derunder undantagsvis kan egna sig åt enskildt förvärf. Utkomsten blir mycket lätt, sedan allt det trånga och inskränkta familjelifvet upphör, och bostäder i stor skala, för hundra och tusen individer, »med hvar sitt särskilda rum», uppföras, praktfullare än vår tids dyrbaraste furstepalats, inom hvilken den husliga ekonomien utvecklar sig i en oerhörd fullkomlighet, ungefär såsom i Fourier's *phalanstère*. Den rike kan med trygghet öfverlemnna sin egendom åt distriktet redan nu, ty han är viss om försörjning i likhet med krymplingen »på fattighuset». Detta ord bör icke stöta någon för hufvudet. Lifförsäkrings- och pensionsanstalter äro statsinrättningar, som försvinna med rätten, och »fattighuset, se der framtidens allmänna pensionsinrättning».

Man måste blott icke taga stöt vid det obehagliga ordet. Sedan kretsen återvunnit sin ekonomiska sjelfständighet, dess befolkning blifvit noga begränsad — ty hemortsrätten upphör icke annat än om någon adopteras till medborgare i annan krets — de små eländiga hemmen försvunnit, och öfverklassen fått utsigten att sjelf sluta sina dagar på fattighuset, lär man nog sörja för att dessa inrättningar blifva utrustade med samma smak, öfverflöd och *comfort* som de engelska klubbarna.

Att bereda ett sådant välstånd, hvarigenom fattighjonen kunna lefva som prinsar, beror på kretshöfdingens goda egenskaper såsom förvaltare. Det förutsättes att kretsen sjelf kan komma i behof af understöd, och då är det häradet eller landet som får hjälpa honom: skulle åter hela landskapet komma i förlägenhet, blir det riket, och i sista hand måste hela den europeiska staten gifva understöd eller lån, i fall ett helt rike skulle falla på fattigvården. Den enskilde kan icke låna, efter som han icke eger något att betala med, men samhällena kunna låna af hvarandra, och det förutsättes äfven att de skola betala sina försträckningar, ehuru underlåten-

heten af denna skyldighet icke kan medföra något ansvar. Myntet utgifves nemligen icke under formen af ädla metaller utan såsom verifikation på kretsens jordvärde, men som denna jordegendom är oafhändelig egendom för kretsen, är det icke klart för oss, hvilken följd kan uppstå för den krets som lånar mer än han kan betala. Under den frihet från »rätt» som utmärker det nya samhället, förutsätta vi att följden icke blir någon annan än den att den försumlige låntagaren mister sin kredit, men detta gör lyckligtvis mindre än ingen ting till saken, ty då hela samhället är rättslöst, det vill säga bygdt på den kristliga kärlekens grundval, får väl den stora staten komma honom till hjälp, antingen han fullgör sina förbindelser eller icke. På sin höjd får väl rikshöfdingen eller det högsta statsöfverhufvudet skrifva in i hans debet att han är en dålig betalare.

På samma sätt som den enskilde förlorar allt initativ i värden om egendom, och kretsen öfvertager det i hans ställe, så äfven i fråga om alla andra förrättningar. Tidningar utgifvas af kretsen, hvarmed det icke lönar mödan för den enskilde att konkurrera, emedan de utdelas gratis och ingen kan göra dem bättre än den verkställande myndigheten, som vet allt hvad som tilldrager sig och har alla de stora skriftställartalenterna till sitt förfogande. På samma sätt med böcker och konstverk; tankarne och idéerna uppstå visserligen i de enskilda personligheternas hufvud, men de äro icke vidare något monopol för uppfinnarne, hvar till endast öfverklassens egennyttia hittat på att göra dem, utan de äro allmänhetens egendom, och så anses de af författarne, som göra sig en heder af att låta böcker som de författat gälla såsom hela kretsens arbete. Detta är också billigt, efter som uppfostran är en allmän angelägenhet, som bekostas af samhället och bereder hvarje individ för hans lefnadskall. Liksom allt annat decentraliseras, så äfven undervisningen: skolorna få ej vara större än för 15 lärjungar, ej mindre än för 5. Vid två års ålder, eller så snart barnen kunna hjälpa sig modrens vård förutan, tagas de från henne och öfverlemnas åt skolan, der de bo och hafva sitt underhåll intill sextonde året, då undervisningens sista afdelning, yrkes- eller tillämpningsskolan, kan

anses vara genomgången. Då eger en of-
fentlig och högtidlig frihetsförklaring rum,
ett slags politisk konfirmation, som ersät-
ter den afskaffade kyrkliga, efter som kyr-
kan och gudstjenstsväsendet äro afskaffade,
men ynglingen eller qvinnan, som sålunda
utgår i lifvet, har ännu en förberedelse till
att genomgå innan han får definitivt ingå
i en viss yrkesverksamhet: de unga män-
nen användas af statschefen till polis, hvil-
ket omfattar äfven försvarsväsendet, och
till sådana tillfälligt förekommande arbeten
som icke kunna så noga förutses.

Dessa efeber utgöra således landets na-
tionalbeväpning, och vapenöfningar ega rum
i skolorna, icke för försvarets skull men
för att lära ungdomen att »lystra till kom-
mando», hvilket de i sitt lif så väl behöf-
va. Hvertill skulle också ett försvarsverk
tjena? När distriktsindelningen är fullstän-
digt genomförd, komma inga krig i fråga,
och om dess förinnan någon skulle vilja er-
öfra oss, är det kristligare att icke göra
motstånd utan säga: »tag mig, här är jag»,
än att försöka spjerna emot och endast
gifva anledning till blodspillan. Detta är
också vårt intresse. Är fienden oss öfver-
lägsen i civilisation, förtjena vi ju att un-
derkufvas; är han underlägsen, kommer vår
högre civilisation att verka på honom, lik-
som det eröfrade Grekland humaniserade
romarne, sina besegrare; är deremot odlin-
gen lika på båda sidor, så kan ju förenin-
gen icke komma för tidigt. Så enkel och
kristligt sublim är Nils Nilssons statsrätt:
det behöfves under hans *régime* hvarken
utrikes- eller krigsministrar.

Om äktenskapet skall helt och hållet
försvinna, eller om det endast skall af-
skaffas såsom en civil och religiös förbin-
delse, har ej hitills klart framgått af fram-
ställningen. Så vidt vi kunnat utleta me-
ningen, skall det stå kontrahenterna fritt
att knyta sina förbindelser *à terme* eller
för beständigt, hvilket är alldeles likgiltigt
för samhället, emedan dessa föreningar icke
hafva någon betydelse eller ekonomisk verkan.
Äfven den flyktigaste förbindelse innebär
ingen ting vanhedrande, endast yttre an-
ständighet iakttages. Den offentliga guds-
tjensten afskaffas, men enskild andakt är
tillåten, och att döma efter en mängd af
ständig återkommande yttranden om Gud,
hans vilja och hans afsigter, så väl med
menniskorna i allmänhet som med öfver-

klassens och dess tolererade ogerningar i
synnerhet, vill det nästan synas som skulle
vår samhällsreformator tro på ett slags för-
syn. Om en krets skulle upphöra att bilda
goda och laglydiga medborgare, »hvilket
icke kan ske utan Guds hjälp», kan kret-
sen mista sin själfstyrelse, emedan sådant
förräder religionsbrist. Icke ens presterna
måste genast afskaffas; de »kunna ännu en
rund tid få utöfva sin verksamhet såsom
kretsens embetsmän, tills allmänna insig-
ten hunnit derhän, att hvad som egentli-
gen behöfves i förevarande hänseende är
*anställande af äldre, i lifvets svårigheter
och mysterier väl förfarna personer*, som
kunna tillhandagå andra, i vishet mindre
försigkomne, med råd och tröst», i synner-
het då, efter föräldramaktens upphörande
— ty barnet tillhör »Gud och samhället»
men icke något enskildt hushåll — de
yngre rätt väl behöfva en tillflykt, der de
alltid må kunna »påräkna deltagande i sina
bekymmer af endast ren kristlig kärlek». H-
vem tänker icke härvid på saint-simonis-
mens teokratiska inrättning, dess öfverste-
prest och dess »uppenbarelsefru»? Det he-
liga kan förr utdrifvas ur människolifvet än
det hemlighetsfulla, och sedan förnuftet
blifvit fullmyndigt gifves det ännu alltid
»mysterier».

Vi hafva, som vi tro, gifvit en ganska
fullständig framställning af vår vän Nils
Nilssons reformlära: hela hans verldsåskåd-
ning ligger nu öppen inför oss, och sau-
nerligen vi rätt begripa hvad de båda yt-
terligare utlofvade böckerna skola innehålla,
sedan den nya samhällsorganisationen blif-
vit så fullständigt afhandlad. Mer än en
af våra läsare skall deremot kanske fråga
oss, hvad som föranledt oss att upptaga
utrymme med sådana saker som dessa.
Vårt svar är i korhet följande. Det må
vara ett så torftigt samhällsideal som helst,
denna Nils Nilssons slutliqvid med Sveriges
lag, men ett ideal är det ändå, och han
står icke alldeles ensam om det, ty i så-
dant fall skulle hans bok icke hafva utkom-
mit eller åtminstone icke blifvit fortsatt.
Det är klart att människor finnes som *bona
fide* ställa på samhället just Nils Nilssons
pretentioner, fordran på »bröd till döddagarna»
på ett mer eller mindre beqvämt inrättadt
fattighus, med uppoffring icke allenast af
all egen inverkan på samhällsangelägenhe-
terna utan med full försakelse af all egen

vilja, all personlig frihet. Det kan till och med hända att dessa äro flere än de som ropa på politiska rättigheter. Så djup är tröttheten vid att handla på eget ansvar och hopplösheten att segra i striden för tillvaron! Och skulle ej detta vara ett fenomen som förtjenar någon uppmärksamhet? Hvem Nils Nilsson är och hvad han vill? Detta är ej så lätt att afgöra. Vi tro att han är en ärlig, kanske något enfaldig men icke så litet beläsen man: han känner litet till af hvarje, historien, svenska lagen och till

och med romersk rätt. Hans afsigt kan icke vara att fanatisera hopen af dem som kunna företaga en revolution: han har, såsom vi sett, icke smickrat dess lidelser. Han vill ej rifva ned, och hans häfte möter oss ej längre i eldrödt omslag, men i hoppets färg och med motto: »Det brända templet skall jag återställa». Han må vara en fantast: nå väl! Man lärer mera förnuft af en sådan än af mängen, som i hela sin tid aldrig skrivit något annat än snus-torrt förnuft.

Blick på pressen.

Med anledning af det nyss i Köpenhamn öppnade nationalekonomiska mötet, hvilket bland annat skall diskutera frågan om införandet af ett för de tre nordiska rikena gemensamt myntsystem med guld till standard, har *Nya Dagligt Allehanda* meddelat en längre artikel, hvari redogöres för en uppsats öfver samma ämne i »Svensk Tidsskrift» och ett der meddeladt förslag — såsom vi hört uppgifvas af officiellt ursprung — som går ut derpå att Sverige skulle sänka sin räkneenhet med en half procent, och att samtliga de tre rikena skulle förena sig om ett guldmünt, motsvarande i värde 9 rdr 95 öre efter nu varande myntbestämmelse. Denna förändring skulle, utom andra fördelar, hafva den fördelen att ingen omprägling af skiljemynt behöfdes, och att en lätt tillämplig grund vore vunnin för reduktionen af äldre förbindelser. Skulle ej detta förslag af grannstaterna godkännas, vill författaren af den nyssnämnda tidskriftsartikeln att de skulle förena sig om det tyska systemet oförändradt.

Vi befara att *Nya Dagligt Allehanda* nog har rätt i åtskilliga af de betänkligheter som mot detta förslag framställas, och kanske icke minst i den föreställningen, att våra grannar skola befinnas föga böjda för en plan, som utgått eller åtminstone blifvit understödd från svensk sida, och hvaraf fördelarna egentligen skulle komma oss till godo. Vi gifva också vår samtida rätt i en annan sak, nemligen att för oss svenskar är det af mindre vikt att fullständigt adoptera ett främmande system, än att bringa vårt eget i afseende på den

rena guldvigten i ett enkelt och exakt förhållande till det utländska. Vi skulle äfven deri till en viss grad luta åt hans mening att det engelska systemet alldeles icke voro för oss så olämpligt som man antagligen antager. Vi hafva nemligen med England långt större handelsförbindelser än med någon annan främmande stat, och vår utförsel på detta land ensamt uppgår till betydligt öfver hälften af hela vår export, hvartill kommer att den engelska sovereign redan har en ofantlig utsträckning och får den ytterligare genom de britiska koloniernas uppblomstring och utveckling till verldsriken. Under vissa förutsättningar, som äro specificerade, »medför det engelska systemet den stora fördel, att man med temlig noggrannhet kan bestämma *den sanna medelkursen*, vare sig för 5, 10 eller 20 år mellan den svenska riksdalern och Englands sovereign samt sålunda på det i vår tanke rättaste sättet fastställa det förhållande hvarefter alla i riksdaler utfästa skulder, löner m. m. böra lagligen förvandlas till sådana i svenskt guldmünt. Möjligen skulle det också visa sig, att i det allra närmaste en sovereign (= 30 nya svenska myntenheter) motsvarade 18 rdr rmt, så att hvarken någon stegring eller sänkning af myntvärdet behöfde komma i fråga vid öfvergången, en alldeles utomordentligt stor fördel och bekvämlighet». Men om nu denna motsvarighet vore så alldeles att taga fasta på, hvarför då nödvändigt vilja räkna 30 myntenheter på pund sterling, i stället för 20, som komma vår nu varande räkneenhet betydligt närmare och hafva den stora fördelen att exakt mot-

svara en engelsk shilling? Vi behöfva ju i alla fall icke taga sovereign till myntenhet utan kunde taga dess hälft, och förhållandet 9 : 10 vore ju hvarken svårare att hafva i minnet eller tillämpa än förhållandet 3 : 5.

Det är emellertid icke detaljerna af det ena eller andra förslaget som här intressera oss, och vår samtida håller sjelf icke mycket på sin nya kombination med *gyllen* och *vitten*, motsvarande 60 och 06 öre riksmünt. Hvad som är angelägnare för oss svenskar än allt annat är att ihogkomma, att vi aldrig kunna skaffa erkännande i utlandet åt vårt mynt, nytt eller gammalt, och aldrig få det noteradt på främmande börser, så länge vår grundlag stadgar tvångskurs på riksbankens sedlar. Regeringen har förra året insett detta och framlagt en proposition till förändring af redaktionen af § 72 R.-F. på det enda sätt som var tänkbart. Hon lät detta är af Andra kammarens motstånd locka sig att framlägga en förmedling, som ingendera kammaren ville hafva, och frågan är ännu olöst. Vi önskade att denna sak måtte komma till tals vid det nationalekonomiska mötet på ett sätt, som kunde lära majoriteten i Andra kammaren att en gång begripa hvarom här i sjelfva verket är fråga. Män sådana som Broch, Fenger, Tietgens, Gedalia och andra kunna icke uudgå att inse att det blindskär, på hvilket hvarje myntreform måste stranda, ligger i denna olyckliga grundlagsparagraf. Det kan ju hända att våra landsmän lyssna till dem: de hafva inga privatbanksintressen och drifva ingen »singulier bankrörelse». De äro dertill utländingar, hvilket är en stor rekommendation, efter som man vet att ingen är profet i sitt fädernesland.

Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning för den 29 juni innehåller några tankar rörande den religiösa frågan och hvarje ärlig religiös öfvertygelses rättighet att blifva respekterad. Vi tillåta oss att anföra denna uppsats i sin helhet:

Många tecken tyda derpå att ett ämne åter skall komma på dagordningen, som sedan någon tid till baka synts vara nästan undertryckt. Det är den religiösa frågan, som i sig gömmer så många särskilda punkter, af hvilka hvar och en är en hufvudfråga. Det är åter beaktelsens — trossatsernas — förhållande

till tron, som blifvit föremål för meningsutbyte, och häri yppar sig en viktig olikhet mellan nu och förr. Då i den fordnas s. k. »rationalismens» dagar tron bortkastades med trossatsen (dogmen), framtråda nu män, som *just för trons skull* påyrka trossatsens renande från föreställningssätt, hvilka de senaste århundradenas forskning ådagalagt vara falska. Det försvar för deras bibehållande i alla fall, som ligger i den ofta hörda ömheten för de mindre upplyste, godkännes icke längre, då deri ligger — det kan ej nekas — ett försvar för ett svek, om också i from afsigt gjordt, och då förfarandet lätteligen leder till skrymteri.

Läraren tror icke sjelf på de lärdomar han förkunnar såsom eviga sanningar, men han *måste* fortfarande förkunna dem, emedan han eljest skulle rubba deras frid, som ännu hylla dessa åsichter — huru handlar han, i sjelfva verket, uti detta fall? Han talar mot sin öfvertygelse, mot sitt bättre vetande; han är — må det stränga ordet uttalas — en lögnare. Han är det kanske med förtviflan i sin själ.

En sådan ställning är ohållbar. Ty den enes samvete är lika heligt som den andres, och det kan väl ej vara okunnighetens och fördomens företrädesrätt, att deras känslor skola framför andra skonas och vördas. Man kan låta bli att äta kål för den svages skull, men att tala osanning för hans skull och kvarhålla honom i hans villfarelse — det är icke kristlig kärlek, men det är synd. Och tron — den verkliga, ärliga tron — är dermed skakad i sina grundvalar.

En tro kan hvila — det röja religionen häfder tillräckligt — på en falsk uppfattning och på falska lärosatser, men tron kan aldrig hvila på osanning. I den stund alltså, som satsernas oriktighet blifvit af en människa insedd och erkänd, måste hon söka en ny bekännelsegrund för sin tro, så vida hon ej skall hemfalla åt de farliga makterna; tvifvel och otro.

Att vår tid söker en ny sådan grund, kan ej vara doldt för någon, som gifvit akt på tidens tecken. Det är den omfattande och allvarliga forskningens mål, om också omedvetet. Ty hvarje ny sanning, som uppdagas, är ingen ting annat än en ny trosgrund.

Det gäller för kyrkans män att akta härför. Förgäfvos skola de såsom otro stämpla det ärliga sanningssökandet, när dess väg leder in på nya stigar; kättarenamnet skall dermed blott blifva hedersnamn. Men det illa brukade ordet skall, om man ej tar sig väl till vara, med stor tyngd falla på dem, som tro — d. v. s. hålla för sant — ett, men lara ett annat.

Ty *deri* ligger otro. Och det är detta, som förfärr mängden, som icke står på den vedertagna och af staten påbudna trossatsens grund. Det är för den skull mängden i våra dagar mod lågande ifver yrkar, att både katolska och protestantiska trosläror skola renas från sina tillsatser, på det att *tron* må räddas undan den fara hvori hon nu råkar.

Strödda underrättelser.

Engelska kolonier på Nya Guinea och Aruöarne. Långt ifrån att förminska antalet af sina kolonier och uppgifva sådana som äro dyra att underhålla och knappast längre användbara i afseende på handel och sjöfart, är England tvärtom i begrepp att tillägna sig en af de största öar i världen — om man betraktar Australien som en verldsdel — nämligen Nya Guinea. Det fördrag hvarigenom Holland till britiska regeringen afträder alla sina suveränitetsrättigheter på Nya Guinea är redan ratificerad. För England är Nya Guinea af mycket större betydelse, emedan det fullkomnar och stärker dess maktställning i Australien. Från detta senare är Nya Guinea skildt endast genom Torres sund och kan på sätt och vis anses som Australiens bälverk mot Amerika i Stilla Oceanen. Englands stora idé: grundandet af ett austral-asiatisk rike under britiskt protektorat, har genom förvärfvandet af denna besittning ryckt ett betydligt steg framåt. Koloniens vikt framgår redan af öns omfång, i det nämligen dess yttnehåll är större än hela det nu varande Frankrike. Samtidigt är England också sysselsatt med att taga Aruöarne i besittning, en ökedja som sträcker sig längs Nya Guineas sydöstra kust och liksom bildar det sammas detacherade fästen. Enligt de nyaste underrättelserna hafva redan tvänne expeditioner afgått från Australien, den ena till Nya Guinea och den andra till Aruöarne, med den engelska civilisationens vägbrytare om bord. Den engelske resanden Wallace, den ende som närmare utforskat Nya Guinea och dessa öar, har som bekant uppställt följande teori deröfver: de talrika öar som omgifva Nya Guinea voro en gång förbundna med detta, liksom äfven Nya Guinea bildade en kontinent till samman med Australien. En jordrevolution medförde den nu varande skilsmessan, och den vida slätt som en gång förenade Aruöarne med Nya Guinea, och genom hvilken floderna från bergen sökte sig väg till hafvet, ligger nu djupt under oceanens vågor. Hvad naturen fysiskt skilt åt vill England ånyo politisk förena och aflägsna hvarje främmande makt från sitt blifvande australiska rike. Englands nyaste koloni-

system underlättar denna sak i icke ringa mån. Kolonierna måste för närvarande sjelfva sörja för sin inre förvaltning, sin trygghet och sitt militäriska skydd, moderlandet förbehåller sig endast öfverhögheten och hvad som för dennas upprätthållande är det viktigaste, den maritima makten. Det skyddar kolonierna och deras handelsförbindelser mot alla fiender till sjös och håller derigenom också kolonierna sjelfva i beroende af sig. Naturligtvis äro de också den engelska industriens vasaller. Genom förvärfvandet af Nya Guinea öppnar England ett nytt, ofantligt område för öfverskottet af sin befolkning, sin öfverproduktiva industri och företagsamhetsandan hos sina undersåtar, så väl hemma som i Australien. Det inre af Nya Guinea är ännu mycket litet bekant. Holländarne inskränkte sig till sina handelsplatser på nordvestra kusten. Men öns södra del Papua har den yppigaste vegetation och en mycket rik fauna. Allmänt tros att ön i sitt inre döljer guldlager; också bar den under den första tiden efter dess upptäckande namnet Guldön. Man väntar än med spändt intresse resultatet af de båda expeditionerna, i hvilka Australiens förvägnaste äfventyrare tagit del. Det britiska sjöväsendets första uppgift skall vara att utrota sjöröfrarne i Nya Guineas farvatten, hvilka tid efter annan hemsöka och plundra Aruöarne. Hittills hafva kineserna drifvit en temligen vinstgifvande handel med dessa öar, hvilkas fiskerier lemna högt värderade produkter. Att Amerika med afund betraktar detta engelsmannens nya förvärf behöfver väl icke nämnas. Hvar amerikanerna skulle kunna annektera något, der ställer sig England i vägen, och de måste med lugn åse, huru England tillägnar sig ett så oerhördt område i Stilla Oceanen och grundar en så viktig stödjepunkt för sin handelsmakt.

Hallucinationer. Hyacinthe Langlois, en nära vän till Talma, berättar att denne firade skådespelare omtalat för honom att han medelst kraften af sin vilja, då han kom på scenen, var i stånd att låta hela sin stora och lysande åhörarekrets försvinna och sätta skeletter på dess plats. När hans inbillning sålunda fyllt teatern med

dessa besynnerliga åskådare, var deras återverkan på honom sådan att den åt framställningen af hans roler förlånade den mäktigaste effekt. Sir Thomas Browne, Jérôme Cardan och Goethe egde också i olika grad denna märkvärdiga förmåga. Den innebär besittning af snabb och stark iakttagelseförmåga, af ett äfven i de minsta detaljer säkert minne, af färdigheten att helt och hållet draga uppmärksamheten ifrån de omedelbara omgifningarne och koncentrera henne i en andlig idé och af en stark inbillningskraft. Att användandet af en sålunda sammansatt förmåga måste förutsätta en stor psykisk ansträngning, är tydligt deraf att derigenom ett finare själsmaskineri så ofta bringas ur jemvigten. Det väcker undran då man lägger märke till antalet af de litterära utmärktheter eller i historien framstående män som hafva varit utsatta för tillfälliga eller ständiga hallucinationer, eller om hvilka åtminstone dylikt berättats. Här nämna vi endast några få. Sokrates fick varningar af sin ande; Brutus såg sin onde genius före Philippi; Cromwell säges hafva haft besök af en kvinna af jettelik storlek, som försäkrade honom att han en gång skulle blifva konung; Napoleon trodde på sin stjärna, på hvilken general Rapp vid ett tillfälle fann honom blickande med förtjusning; Jeanne d'Arc hörde röster och hade uppenbarelsen; lord Castlereagh såg en gång ett spökbarn; Ben Jonson berättade för Drummond af Hawthornden att han tillbragt natten med att se på tartarer och turkar, romare och carthaginienser, hvilka kämpat rundt omkring hans stortå. Malebranche hörde gudomens röst; lord Herbert af Cherbury hörde ett ljuft sorl i skyn, hvilket han tydde som ett gynsamt svar på sin bön om ledning med hänsyn till utgifvandet af en bok; Pope och Byron sågo hvar och en vid ett tillfälle ett spöke. Händelserna med Muhammed, Luther, Svedenborg, Pascal, Ignatius Lyola och öfverste Gardiner möta läsaren såsom talande exempel på hallucination, sprungen ur den rikaste källan till illusioner, nemligen den starka religiösa känslan. Det är anmärkningsvärdt, såsom ledande till hallucinationernas teori, att de icke alltid äro reproduktioner af förutgående tillstånd af själfmedvetande. Fysiologen Bostock berättar att han vid ett tillfälle oupphörligen hade framför sig

en mensklig skepnad, hvilken drag och klädsel voro lika tydligt synliga som någons med verklig existens, och hvilken han ännu efter många år bibehöll i lifligt minne; likväl hade han aldrig varit i stånd att upptäcka någon som liknade den samma. En teori som skulle omfatta hela saken måste redogöra icke blott för förnyelsen af tidigare själstillstånd utan också för framställningen af nya genom inbillningen åstadkomna kombinationer. På den dunkla frågan om den yttersta orsaken till dessa illusioner kunna vi emellertid icke ingå. Vi känna det sätt hvarpå sinnena mottaga intryck af utom dem varande föremål; men frågan angående hallucinationen är huru sinnena kunna affekteras in ifrån ända derhän att åstadkomma intryck ut ifrån. Det är en del af problemet som för vanligt förstånd kan tyckas mest oförklarligt, om icke det enda oförklarliga: vi mena själsbildens synliga objektivitet, utomvaro. Huru kan en blott subjektiv förnimmelse tyckas ega en objektiv tillvaro? Vid närmare eftersinnande försvinner likväl denna svårighet. Den på näthinnan, sak samma på hvad sätt, intryckta bilden af en kropp måste nödvändigt i följd af synlagarne uppfattas såsom ett till utseendet yttre föremål. Den verkliga svårigheten är alltså icke att redogöra för skenet af verklighet — detta är en nödvändig följd af sjelfva förnimmelsevilkoren; konsten är att förklara frambringandet af förnimmelsten sjelf, ett problem för hvars fullständiga lösning vi ännu icke ega de erforderliga uppgifterna. Men hvad som kan kallas hallucinationens omedelbara orsaker, d. v. s. det fysiska, andliga och moraliska tillstånd hvarunder hon alstras ligger inom kretsen af gagnelig vetenskaplig forskning, och studiet af dem är utomdientligt tjenligt till att lära rätt förstå några af historiens dunklare sidor.

	Innehåll:	Sid.
Ställningen i Frankrike		417.
Litteratur:		
Slutliqvid med Sveriges lag, af <i>Nils Nilsson</i> , arbetskarl. Andra Boken		423.
Blick på pressen		429.
Strödda underrättelser:		
Engelska kolonier på Nya Guinea och Aruöarne m. m.		431.